

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

**YURAK QON TOMIR KASALLIKLARI VA ULARNI OLDINI OLISH,
DAVOLASH CHORA TADBIRLARI**

To'ychiyev H.H., Eshkaraev S.Ch.

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti, Termiz sh, Farovon massivi

43B-uy, e-mail: esadir_74@rambler.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada yurak-qon tomir kasalliklarining kelib chiqish sabablari, asosiy xavf omillari va ularni davolash hamda oldini olish bo'yicha zamonaviy chora-tadbirlar tahlil qilingan. Yurak-qon tomir tizimi patologiyalari dunyo bo'ylab o'lim va nogironlikning asosiy sababi bo'lib, erta tashxis va profilaktika choralari ularning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: yurak-qon tomir kasalliklari, gipertenziya, ateroskleroz, infarkt, profilaktika.

CARDIOVASCULAR DISEASES AND THEIR PREVENTION MEASURES

Toychiyev HH, Eshkaraev S.Ch.

Termiz University of Economics and Service, Termiz city, Farovon massif 43B, e-

mail: esadir_74@rambler.ru

Annotation. This article analyzes the causes of cardiovascular diseases, key risk factors, as well as modern measures for their treatment and prevention. Cardiovascular system pathologies are the leading cause of death and disability worldwide, and early diagnosis and preventive measures are crucial in preventing them.

Keywords: cardiovascular diseases, hypertension, atherosclerosis, infarction, prevention.

**СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ И МЕРЫ ИХ
ПРОФИЛАКТИКИ**

Туйчиев Х.Х., Эшкараев С.Ч.

Термезский университет экономики и сервиса, г. Термез, массив Фараван

43Б-дом, e-mail: esadir_74@rambler.ru

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

Аннотация. В данной статье проанализированы причины возникновения сердечно-сосудистых заболеваний, основные факторы риска, а также современные меры их лечения и профилактики. Патологии сердечно-сосудистой системы являются основной причиной смертности и инвалидности во всем мире, и ранняя диагностика и профилактические меры имеют важное значение для их предотвращения.

Ключевые слова: сердечно-сосудистые заболевания, гипертензия, атеросклероз, инфаркт, профилактика..

KIRISH

Vaqt o'tishi bilan tibbiyot kabi ilmlar tobora rivojlanib bormoqda, bu narsa umr ko'rish davomiyligini, uning sifati va farovonligini sezilarli darajada oshirishga imkon berdi. Shu tufayli, bugungi kunda bir vaqtlar o'lik holatga olib kelgan kasalliklarning aksariyati muvaffaqiyatli davolanishi mumkin, ayrim hollarda kasallikning o'zi ham yo'q qilingan.

Shunga qaramay, tibbiyot uchun YQTK, saraton yoki diabet kabi katta muammolarni keltirib chiqaradigan har xil turdagi kasalliklar mavjud. Ularga qo'shimcha ravishda, otabobolarimiz tomonidan yuqtirilgan va asosan davosi bo'lmagan genlar bilan bog'liq bo'lgan kasalliklarning katta guruhi mavjud(garchi ba'zida simptomlarni kamaytiradigan yoki sekinlashtiradigan yoki tuzatadigan, kamaytiradigan muolajalar topilsa ham yoki mavzuda va ularning kundalik hayotida yuzaga keladigan ta'sirni yo'q qilish). Biz to'plam haqida gapiramiz YQTK kasalliklar, biz ushbu maqola davomida aks ettiradigan kontseptsiya YQTK kasalliklar. Uqanday kasallik uni kelib chiqish sabablari shu haqida qisqacha to'xtalib o'tamiz

Yurak- qon tomir kasalliklari (YQTK)- yurak va qon tomirlari kasalliklarining umumiy nomidir. Hozirgi vaqtda ushbu kasalliklar butun dunyo bo'ylab aholining o'limi va nogironligining asosiy sabablaridan biri hisoblanadi

Epidemiologiya Asosiy arteriyalarning (koronar, miya) aterosklerotik shikastlanishi natijasida kelib chiqqan yurak-qon tomir kasalliklari butun dunyo bo'ylab o'limning

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

asosiy sababidir: boshqa hech qanday sababsiz, har yili yurak-qon tomir kasalliklaridan ko'p odamlar vafot etmaydi

JSST hisob-kitoblariga ko'ra, 2016-yilda 17,9 million kishi yurak-qon tomir kasalliklaridan vafot etgan, bu butun dunyo bo'ylab o'lim holatlarining 31 foizini tashkil qilgan. Ushbu o'limlarning 85% MI va insult tufayli sodir bo'lgan.

YQTKdan o'limning 75% dan ortig'i past va o'rta daromadli mamlakatlarda, erkaklar va ayollar orasida deyarli tengdi

70 yoshgacha bo'lgan yuqumli bo'lmagan kasalliklardan o'lgan 17 million o'limning 82 foizi past va o'rta daromadli mamlakatlarda sodir bo'ladi va ularning 37 foizi yurak-qon tomir kasalliklaridan kelib chiqadi

Past va o'rta daromadli mamlakatlardagi odamlar ko'pincha xavf omillari bo'lgan shaxslarni erta aniqlash va davolash uchun integratsiyalashgan birlamchi tibbiy yordam dasturlaridan foydalana olmaydi va ularning ehtiyojlarini qondiradigan samarali tibbiy xizmatlardan kamroq foydalanish imkoniyatiga egadirlar. Natijada, ko'p odamlar yurak-qon tomir kasalliklari va boshqa yuqumli bo'lmagan kasalliklardan yoshroq, ko'pincha eng samarali yillarida vafot etadilar. YQTK va boshqa yuqumli bo'lmagan kasalliklar sog'liqni saqlashning halokatli xarajatlari tufayli oilalarning yanada qashshoqlashishiga yordam beradigan dalillar mavjud. Makroiqtisodiy darajada YQTKlar past va o'rta daromadli mamlakatlar iqtisodiga og'ir yuklaydi

YQTKning asosiy turlari ; Arterial gipertenziya; Miokardit, Tug'ma va orttirilgan yurak nuqsonlari, Kardiyomiopatiya, Yurakning ritmi va o'tkazuvchanligining buzilishi, Yurak yetishmovchiligi, Yurak ishemiyasi shular haqida qisqacha ma'lumot beramiz.

Arterial gipertenziya (AG) — qon bosimining 140/90 mm Hg gacha va undan yuqori ko'tarilishi. Birlamchi asosiy arterial gipertenziya (gipertoniya) zamonaviy sharoitda bartaraf etilgan ma'lum sabablarga ko'ra bosimning oshishi patologik jarayonlarning mavjudligi bilan bog'liq emas. Bu yurak-qon tomir tizimining eng keng tarqalgan patologiyasidir. Simptomatik yoki ikkilamchi gipertenziyada qon bosimining oshishi yurak yoki qon tomir kasalliklari, endokrin tizim patologiyasi yoki boshqa holatlarning natijasidir

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

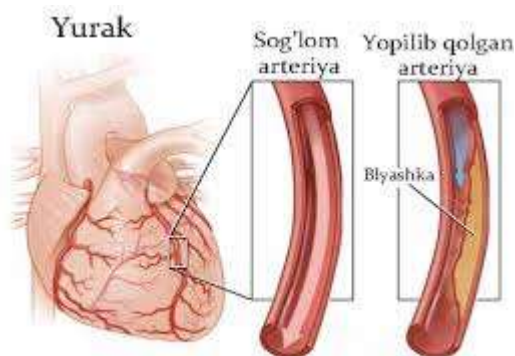
Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

Yurak ishemiyasi Ishemik yurak kasalligi (YuIK), shu jumladan barqaror stenokardiya, beqaror stenokardiya, miokard infarkti) — koronar arteriyalar orqali qon oqimining buzilishi natijasida kelib chiqqan miokard shikastlanishi. Koronar arteriya kasalligining eng keng tarqalgan sababi dislipidemiya fonida koronar arteriyalarning aterosklerozidir. Mamlakatimizda koronar arteriya kasalligi kattalarning barcha YQTKlar orasida tibbiyot muassasalariga tashrif buyurishining eng keng tarqalgan sababidir

Birlamchi miyokard shikastlanishi bilan bogʻliq kasalliklar (kardiyomiyopatiyalar, saqlash (toʻplash) kasalliklari). Bugungi kunga qadar kardiyomiyopatiyaning umumiy qabul qilingan taʼrifi va tasnifi mavjud emas. Yevropa Kardiologiya Jamiyatining miokard va perikard kasalliklari boʻyicha ishchi guruhining taʼrifiga koʻra (2008), kardiyomiyopatiya — koronar arteriya yoʻqligida yurak mushaklarida strukturaviy va funktsional oʻzgarishlar yuz beradigan miokard kasalligi boʻlib, bunday oʻzgarishlarga olib kelishi mumkin boʻlgan kasallik, arterial gipertenziya, orttirilgan va tugʻma yurak kasalligidir

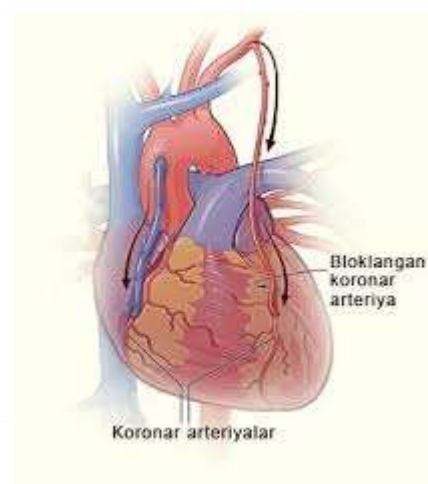

Yuqumli endokardit

Yuqumli endokardit — bu yurak kasalligi boʻlib, uning ichki qoplamasidagi yalligʻlanish oʻzgarishlari bilan taʼsirlangan hududda oʻsimtalar paydo boʻlishi va umumiy infektsiya belgilari bilan qon aylanishining buzilishining kombinatsiyasi boʻlgan juda xarakterli klinik koʻrinishlardir

Tugʻma va orttirilgan yurak nuqsonlari

Tugʻma yurak nuqsonlari (TYN) ning 150 dan ortiq variantlari tavsiflangan. Ammo hozirgacha adabiyotda ilgari tasvirlanmagan nuqsonlar haqida xabarlarni topish mumkin. Baʼzi TYN tez-tez uchraydi, boshqalari esa kamroq uchraydi.

Barcha TYN guruhlariga boʻlinishi mumkin: qonning chapdan oʻngga oʻtishi bilan malformatsiyalar („rangsiz“); qonning oʻngdan chapga oqishi bilan nuqsonlar („koʻk“); oʻzaro qayta oʻrnatish bilan yomonliklar; qon oqimiga toʻsqinlik qiladigan nuqsonlar; qopqoq nuqsonlari; yurakning koronar arteriyalarining nuqsonlari;

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

kardiyomiyopatiya; tugʻma yurak ritmining buzilish Xayotga xavf soluvchi oʻtkir asoratli YQTKning belgilari (simptomlari) Miokard infarktining asosiy koʻrinishi sternum orqasida, koʻkrakning chap yarmida, qoʻllarda (koʻpincha chapda), chap yelkada, jagʻda yoki orqada (koʻpincha chap yelka pichogʻi ostida) yonish, bosish, siqish ogʻrigʻi hisoblanadi, baʼzan qorinning yuqori qismida. Koʻpincha bu his-tuygʻular juda aniq, kamroq tez-tez boʻladi va noqulaylik hissi sifatida seziladi. Ogʻriq tananing holatiga, nafas olish harakatlariga bogʻliq emas, koʻkrak qafasini palpatsiya qilish bilan kuchaymaydi. Koʻpincha ogʻriq 20 daqiqadan koʻproq davom etadi, jismoniy faoliyatni toʻxtatgandan va nitrogliserinni qabul qilgandan keyin ham toʻxtamaydi

STATISTIKA Dunyoda yiliga 17.9 million kishi yurak-qon-tomir kasalliklaridan vafot etyapti, deyiladi Butun Jahon Sogʻliqni saqlash tashkiloti saytida. Bu esa oʻlim hodisasining 31 foizini tashkil etadi. Boshqacha aytganda, bugungi kunda 31 foiz holatlarda oʻlimning sababchisi yurak-qon-tomir kasalliklari boʻlmoqda. BJSS tashkiloti yana shuni taʼkidlaydiki, yurak-qon-tomir tizimidagi kasalliklari tufayli vafot etayotgan kishilarning 75 foizi daromadi past va oʻrta boʻlgan mamlakatlar aholisiga toʻgʻri keladi. RTB. SapeYaqinda AQShda oʻtkazilgan ilmiy tadqiqotlarga koʻra bugun ayollar, ayniqsa yosh xotin-qizlar oʻrtasida yurak falaji va xurujiga uchrash holati tobora koʻpaymoqda. Circulation ilmiy jurnalida yozilishicha, AQShda 1995-1999 yillar orasida yurak huruji kasalliklari bilan kasalxonaga murojaat qilgan bemorlarning 27 foizi 35-54 yosh oraligʻida boʻlgan boʻlsa, 2010-2014 yillarda bu koʻrsatkich 32 foizni tashkil etgan. Yurak huruji kasalliklari bilan kasalxonaga tushgan yosh ayollar soni 1995-1999 yillarga nisbatan 2010-2014 yillarda 10 foizga yaʼni 21dan 31 foizga, koʻtarilgan, erkaklar oʻrtasida esa mazkur davrda 3 foizga yaʼni 30dan 33 foizga oshgan. Raqamlardan koʻrinib turibdiki, bugun kunda yosh ayollarda ham yurak-qon-tomir kasalliklari tobora koʻpaymoqda

XULOSA

Respublikamizning barcha maʼmuriy hududlaridagi YQTKga qarshi kurash markazlarida Ishonch va Anonim xizmat koʻrsatish xonalari faoliyat yuritmoqda. Bu maskanlarda bemorlar oʻzlarini saqlagan holda bepul maslahat olib, lozim topilsa, laboratoriya tekshiruvidan oʻtishi mumkin.

Aytish joizki, faqat insonning ongi va hulqi oʻzgargandagina YQTKga qarshi chora-tadbirlar oʻz samarasini beradi. Shuning uchun inson oʻzini turli xil xastaliklardan asray

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

bilish, uzoq umr ko'rish va farovon hayot kechirishga tayyorlashi lozim. Buning birdan-bir yo'li sog'lom turmush tarzidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. | «Serdechno-sosudistiye zabolevaniya». VOZ. Dostup: 30 marta 2019 g. «Statisticheskiy sbornik 2017» (ru). www.rosminzdrav.ru. Dostup: 30 marta 2019 g. L.I. Ageyeva, G.A. Aleksandrova, N.M. Zaychenko, G.N. Kirillova, S.A. Leonov, YE.V. Ogrizko, I.A. Titova, T.L. Xarkova, V.Y. Chumarina, YE.M. Shubochkina. Zdravooxraneniye v Rossii. 2017: Stat.sb./Rosstat, 2017. ISBN 978-5-89476-448-1. "Serdechno-sosudistiye zabolevaniya" (ru). www.who.int. Dostup: 30 marta 2019 g. «Profilaktika zabolevaniy serdsa i sudov - GUZ «Poliklinika № 4» g. Volgograda». poclinic4vlg.ru. Dostup: 30 marta 2019 g. Rukovodstvo po kardiologii v chetire tomaksa. Tom 3: Serdechno-sosudistiye zabolevaniya (I). Praktika, 2014. {{{zaglaviye}}}. — ISSN 2077-6764. «Chetvertoye universalnoye opredeleniye infarkta miokarda (Yevropeyskoye Obshestvo Kardiologov 2018)» (ru). cardioweb.ru. Dostup: 30 marta 2019 g. «Serebrovaskulyarnaya bolezn». www.emcmos.ru. Dostup: 30 marta 2019 g. «Glavnaya stranitsa». cr.rosminzdrav.ru. Arxivirovano iz originala 26 yanvarya 2021 goda. Dostup: 17 iyunya 2022 g. «Glavnaya stranitsa». cr.rosminzdrav.ru. Arxivirovano iz originala 26 yanvarya 2021 goda. Dostup: 17 iyunya 2022 g. Rukovodstvo po kardiologii v chetire tomaksa. Tom 4: Serdechno-sosudistiye zabolevaniya (II). Praktika, 2014. «Vrojdenniy porok serdsa – klassifikatsiya». Bakulev.ru. Arxivirovano iz originala 13 avgusta 2022 goda. Dostup: 17 iyunya 2022 g. VOZ | Serdechno-sosudistiye zabolevaniya». JSSV. Dostup: 30 marta 2019. ↑ «Statisticheskiy sbornik 2017» (ru). www.rosminzdrav.ru. Dostup: 30 marta 2019. ↑ L.I. Ageyeva, G.A. Aleksandrova, N.M. Zaichenko, G.N. Kirillova, S.A. Leonov, YE.V. Ogrizko, I.A. Titova, T.L. Xarkov, V.Y. Chumarina, YE.M. Shubochkina. Zdravooxraneniye v Rossii 2017 / Rosstat, 2017. ISBN 978-5-89476-448. -1. Pereyti vverx: 4,0 4,2 4,4 4,5 «Serdechno-sosudistiye zabolevaniya». Zabolevaniya». Dostup: 2019 g. ↑ «Profilaktika serdechno-sosudistix zabolevaniy – Poliklinika №4». Prosmotr: 30 marta 2019 g. ↑ Rukovodstvo po kardiologii: 6.0 6.1 6.3 6.5. Serdechno-sosudistiye zabolevaniya (I). ↑ {{{title}}} - Chetvertoye universalnoye opredeleniye infarkta miokarda (Yevropeyskoye obshestvo kardiologov 2018)» (ru). cardioweb.ru. Dostup: 30 marta 2019. ↑ «Serebrovaskulyarniye zabolevaniya». www.emcmos.ru. Dostup:

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

30 marta 2019 g. ↑ «Dom». cr.rosminzdrav.ru. Arxivirovano iz originala 26 yanvarya 2021 goda. Dostup: 17 iyunya 2022 g. ↑ «Dom». cr.rosminzdrav.ru. Arxivirovano iz originala 26 yanvarya 2021 goda. Dostup: 17 iyunya 2022 g. ↑ Pereyti vverx: 12.00 12.01 12.02 12.03 12.04 12.05 12.06 12.07 12.08 12.09 12.10 Chetirextomnoye rukovodstvo po kardiologii. Tom 4: Serdechno-sosudistiye zabolevaniya (II). Praktika, 2014. ↑ «Vrojdenniye poroki serdsa – klassifikatsiya». Bakulev.ru. Arxivirovano iz originala 13 avgusta 2022 goda. Dostup: 17 iyunya 2022 g'

2.